

ОРАТОРСКИ НАСТАПИ НА ТЕМА

РОМСКИОТ НАРОД - МИНАТО, СЕГАШНОСТ, ИДНИНА

**МУЗЕЈ НА МАКЕДОНСКАТА БОРБА - СКОПЈЕ
07 АПРИЛ 2017**

Што е 8^{ми} Април?

Сара Сејфула

romaversitas
north macedonia

ROMA
EDUCATION
FUND

“Циган”! На стр.515 од Речникот на македонски јазик има прилично обемен опис на оваа придавка, во која се спомнува цигански коњ и лето, но и “некултурно, на цигански начин”. Под “циганштилак” пак се подразбира ситничава работа, скржавост, и има пример: “се циганчи за една банка”. Факт е дека генерално, ова е општо-прифатено мислење.

Дали после овој приказ, би посакал да го изразиш својот етницитет? Замислете сега девојка на 15 годишна возраст која во средно училиште треба да го изрази својот етницитет. Не е баш лесно, нели?

Се сеќавам еднаш, во прва година на факултет, додека не прозиваа по презиме за да проверат дали сме присутни, една девојка ми шепна: “а ти.. турчинка си или босанка?” “Не, не...” - и велам: “јас сум Ромка”.

Чувството да ја изразам својата припадност, од една страна во мене предизвика страв-поради ризикот да не бидам прифатена и третирана подеднакво како и останатите и именувана како циганка, но од друга страна па јас сум горда поради тоа што сум Ромка.

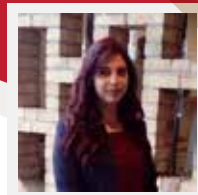
И таа ми вели: “А ти знаеш да гледаш на рака? и велам: “Не. А ти?” Таа ми се чуди мене, а пак јас нејзе. Тоа е... За жал, и тие па и сеуште многумина од нас сме сеуште навикнати на ‘лошата слика’ за тоа што значи да бидеш Ром/ка.

Ама утре, милиони Роми и наши сонародници низ светот ќе го одбележуваат 8ми Април. Невладините организации и институциите ќе прикажат што постигнале во однос на сиромаштијата, во однос на образованието, вработувањето... Некои ќе ја слават ромската уметност, културата и историјата - Играјќи и пеејќи...

Овие настани не се погрешни, подобри се отколку ништо. Ама дали овие настани успеваат соодветно да го изразат значењето на само-определувањето и националното единство како два суштински елементи утврдени на конгресот во Лондон пред 46 години? Моментот кога биле воспоставени темелите на патеката кон надежта за посветла иднина. Оттогаш, до сега ние како да заглавивме некаде на патот.. Одбележуваме, славиме ама не знаеме каде одиме...

А всушност и што славиме?

Според податоците од последниот попис, регистрирани се 53.879 Роми, т.е 2,7% од населението. Додека пак, според регионален извештај на УНДП, вистинската бројка е некаде до 260.000 , што е дури над 10% од населението. Од нив евидентирани како невработени во АВРМ се само 6269 , иако општо познато е дека вистинската бројка е драстично многу поголема. 90% од Ромите се приматели на социјална парична помош. Повеќе од половина од нив, живеат во импровизирани живеалишта, во услови невозможни за достоинствен живот на човек во 21 век!

Ние живееме во општество во кое дозволуваме политичарите да не “влечат” за уши... Живееме во општество во кое единственото мерило за вработување е партиската припадност, во кое секој ден по еден млад ум си заминува од тука, во потрага по подобар живот...

Нашата реалност е дека нас никој не смета за значаен дел од општеството во политичка и во било која друга смисла на зборот.

Но затоа на 8 Април, наместо само да играме и да пееме, ние треба јасно да истакнеме дека сме дел од група, која е подеднакво вредна како и останатото мнозинство.

8ми Април е многу повеќе отколку одбележување на ромската култура и споделена историја. Ова биле почетни точки во минатото, но нашиот поглед кон иднината треба да биде насочен кон заедничка визија и колективна сила. Токму 8ми Април е ден, кога ние треба да разбереме дека најголемиот извор на надеж за Ромите, сме самите ние.

Утре, нашиот пристап не треба да биде од позиција на жртви и безнадежни, туку Роми кои се горди, достоинствени, полни со самодоверба и спремни за борба.

Ние знаеме што посакуваме: Ние посакуваме свет во кој нашите деца ќе се чувствуваат заштитени и безбедни од насилства и нееднаков третман. Свет, во кој секој би имал фер шанса за напредок спрема своите квалитети. Свет во кој секој со задоволство би се поистоветува со некој Ром... Свет во кој би имало претседател Ром, или пак Ромка, зошто да не? Ние не треба да сакаме ништо повеќе-и ништо помалку- отколку останатите.

Утре, сите треба да собереме храброст и да пристапиме меѓусебно со доверба. Да видиме реално до каде сме: да имаме храброст за да ги признаеме нашите грешки и слабости, за да научиме од нив, и да се ослободиме од нашите јаки страни, а најважно од се, да поставиме нови амбициозни цели, затоа што на овој ден, ние имаме одговорност да продолжиме да се бориме за сонот кој бил изграден пред 46 години. Да бидеме свесни дека утре, но и останатите 364 дена треба да останеме посветени, потпирајќи се еден на друг, да го продолжиме патот за достоинствен живот, и подобро утре за сите нас. Промената нема да дојде, ако ние чекаме некои други луге или друго време. Ние сме тие, кои цело време ги чекаме. Во нас е промената која ја бараме. Затоа секој нека се запраша: Ако не јас, кој? Ако не сега, кога?

Достојна ли е нашата мака за спомнување?

Елсон Иљаз

romaversitas
north macedonia

ROMA
EDUCATION
FUND

Сите Роми... се генетски болни, единствено решение е истите да се елиминираат... ова е изјава на министерот за правда во третиот рајх – Ото Тхирак.

Не третираа како животни... Тие што ќе умрат од природна смрт, ги сечеа на парчиња и нивното месо го печеа на оган и не принудуваа нас... да го јадеме, а тоа што ќе останеше им го даваа на нивните кучиња...

Ромите беа суштества за експериментирање... како што сеа глупците во лабораториите... Ги принудуваа заробениците да имаат секс со нивните мајки и сестри... а кој не можеше или одбиваше да го направи тоа, беше стрелан директно во глава...
3529...

Кога ме депортираа таму, ми го истетовираа овој број на раката... бев 3 илјади петсто дваесет и деветиот човек кој што требаше да биде жив запален во нивната печка... Ги отвараа вратите и не тераа да трчае кон крематориумот... се редевме како 100 пенкала во мала кутија, како сардини во конзерва ... три пати стоев пред вратите на крематориумот и за моја среќа немаше доволно место за да ме собере и мене внатре и да ме испечат жив...како неважно, генетски болно и штетно суштество на оваа платена!

...Драг Хуго Холернер, денес ја сочувствувам твојата мака, и во твоја чест го напишав овој број кој тие ти го истетовираа на твојата рака...

... знам дека овие зборови ви звучат лошо и ве ежи моето зборување и можеби сакате да престанам... но ова не се мои зборови, ова се зборови на неколкуте Роми преживевани од Холокаустот.

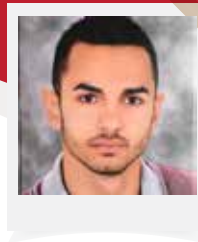
Но драги мои сонародници, јас не ви го зборувам ова за да ви го расипам денот... туку за да ве донесам поблиску до историјата на ромите во Втората светска војна, да ја сочувствувате болката со која што се соочувал мојот и вашиот ромски народ, Ви зборувам за да ве потсетам за она за што сите сме го заборавиле, како никогаш и да не постоело.

А некој можеби и ќе се праша зошто денес зборуваме за геноцидот кога утре е 8-ми Април, а не 2 август - ден на комеморација на Холокаустот. Зборувам затоа што геноцидот е дел од историјата на нашиот народ и тој влијаел за да се случи 8-ми Април.

Знаете... јас не сум дојден овде да одржам класичен говор и да се убедиме дека е подобро од вчера и да си отидеме дома и сето тоа да го заборавиме, тука сум за да упатам порака до сите Вас! Порака која треба сите да не освести дека сме заборавиле нешто што не смее да биде заборавено.

Почитувани пријатели...

За време на Холокаустот биле убиени од 250.000 до 500.000 Роми! Тие беа користени за

медицински експерименти, Ромите беа палени, силувани, уништувани...беа убиени во гасни комори!

...А денес... денес во Македонија постои Меморијален дом во чест на жртвите кои што загинаа за време на холокаустот, ...и... каде се Ромите во него?

Тие нигде не се споменати како жртви.

Спомнати се само истомачените Евреи, зошто?

Зарем нашата мака не вредна за спомнување и покрај тоа што сме втори по бројност на настраданите во геноцидот?

Зарем ние сеуште сме неважни?

... Германија дури во 2012-та година изгради споменик во чест на Ромите жртви во холокаустот... но што правиме ние во врска со тоа ?

Дали некој политичар... или некоја невладина организација или граѓанин работи на тоа...

Дали некој презема мерки за да се оддаде почит на жртвите Роми загинати во холокаустот ?

Зарем тие не заслужуваат да добијат спомен и да биде обележана нивната мака и страдање.

Почитувани присутни, од Вас барам уште од овој момент да се организираме и да покренеме една заедничка иницијатива Ромите да не бидат изоставени од споменувањето во Меморијалниот дом и при сите говори за Холокаустот.

Сите ние да се избориме за споменот, за неправедните страдања на нашите предци. Да се избориме светот да знае дека нашиот народ пострадал од рацете на еден луд човек кој ги убедувал другите дека ние сме народ со генетска грешка. Светот мора да знае дека сме страдале и да се засрами за тоа...и во најмала рака да ни се извини за тоа.

И...Утре е 8-ми април, ден во кој што ги славиме нашите успеси, ден во кој што се усвои нашата Химна и Знаме...Но покрај сите славења, песни и игри, да се прашама дали ние навистина ја познаваме ромската историја?

Ајде нека овој 8-ми април не мотивира да размислиме дали сакаме да бидеме заборавени,... дали сакаме да ни се даде важност како народ или сеуште да бидеме третирани како неважни и дефектни.

Ако си ја знаеме и почитуваме историјата, ќе си ја вреднуваме сегашноста , а тоа е гаранција дека ќе имаме иднина.

Ви благодарам.

Пружено раче на улица Селика Аљиљи

romaversitas
north macedonia

ROMA
EDUCATION
FUND

„Дајте ми 10 денари “... Ова е реченицата која може да ја слушнете на секоја улица, раскрсница или на плоштадите ширум Македонија... повеќе од илјада ромски деца своето образование го следат на улиците наместо во училишните клупи... место тетратки и книги имаат инструменти... место да одговараат на некое прашање од некој предмет.. тие пеат пред непознатите минувачи просејќи за ситни пари.

Знаете ли зашто го прават ова?

Зошто тие наместо школото ја имаат улицата?

Одговор е едноставен....за стомакот да им биде наполнет.

Секој божји ден сум сведок на ваква ситуација... Еве и вчера....

Десетгодишно дете го испружи своето раче и побара пари од мене и мојата другарка... му дадовме... како можевме да го одбиеме... како можевме да одбиеме да му даде храна.... како кога тоа можевме да бидеме ние и секој од вас кога бил мал.

Како е чувството да си напуштен сам на себе и да го немаш она што другите го имаат?... Какво е чувството кога од мал знаеш дека ова е твојата судбина?... и не знаеш дека таа може да се промени?

Луѓе какво ви е вам чувството кога едно невино дете стои пред вас со мала валкана рака и ве прашува „ Дали имаш ситно “... Јас ќе ви го кажам моето...Луѓе тоа боли... ти ја кине душата одвнатре... те тера да плачеш и да го гушнеш мислејќи дека нема никого... те тера да му ветеш дека ќе му помогнеш никогаш повеќе да не се врати на улица... Боли и срцето и душата кога гледаш дете од 5 години на раскрсница и те моли... Моли за да добие некој денар за да има наполнето меше... моли за да има да ги прехрани своите браќа и сестри...така, облечен во парчалава облека и целиот валкан....

Најстрашното е што тоа дете несвесно се има помирено со својата судбина, бидејќи нема некој да го води за да успее. Да успее во тоа што вие сите успеавте...зошто сите ние сме дел од еден народ кој немал место за живеење и сигурна егзистенција. Народ кој живеел на улица просел, пеел, играл за пари, гатал и така преживувал... тие деца сеуште ја живеат ромската сага од минатото...

Тие се пропуштени сами на себе.... тие се таму на улиците... можеш да ги видиш, зарем не? Нивната песна одекнува на сите страни. Нивниот глас е на секој агол...

Таква е тажната реалност и судбина на едно дете кое сигурно е талентирано за нешто... кое можеби сонува за да стане нешто... Но, тие соништа се бескрајно далеку од него.... зошто е тоа така? Затоа што околу нив има само сиромаштија... гла... и беда.

Луѓе, сте размислиле ли како може да го спречиме ова?

Како да ја смениме лошата реалност во подобра... па дури и еднаква со сите други?

Како да му помогнеме на едно ромско дете да ја напушти улицата и да си ги оствари своите соништа?

...да бидеме искрени ова прашање не е лесно да се одговори... но, без разлика на потешкотијата најважно од се е да не се откажеме да го бараме одговорот....да не се откажеме од борбата за подобро утре на секое од тие деца кои се на улица и просат.

Стојам пред вас и ве молам: помогнете и на мојата нација... поддржете ја..... секој да проба да помогне. Кој со храна. Кој со пари. Кој со облека. Кој со муабет. Кој со утеха. Кој со реален проект преку неговата невладина...но сите да се бориме за тие дечиња кои без нивен избор се нашле во ситуација да просат без можност за подобро утре.

Ве поканувам на револуција и борба за секое едно дете кое е на улица.

Ајде сите заедно да ја смениме нивната негативна реалноста со позитивна..... наместо валкани и просјаци... благодарение на нашата активност да станат успешни доктори, економисти, претприемачи...така ќе докажеме вистинска грижа за нашиот ромски народ и неговото потомство... зошто тие деца се нашите синови и ќерки. Борете се за нив како да се вашите вистински синови и ќерки.

Јасно е дека овој проблем не се решава за една ноќ, туку со мали, бебешки чекори... едно по едно дете, едно по едно семејство.

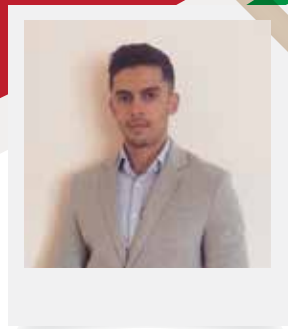
Но токму тоа е она нешто за кое вреди да се бориме... ова е тоа нешто за кое јас сакам да се борам... јас дојдов од сиромашно семејство, но имав кој да ме води... Ве замолувам и вие да бидете ментори на некои од тие сиромашни семејства за да успеат како што успеав и јас, како што успеавте вие... разговарајте со постарите, со нивните родители разбудете им ја свеста дека нивните деца место на улица треба, треба да одат на училиште.

Борете се, размислувајте и цело време барајте начин како да помогнеме... Зошто само така ќе покажеме вистинки патриотизам и искрена желба за помош на нашиот народ. Зошто се додека има барем уште едно ромче на улица кое проси секој од нас треба да се засрами од тоа што сме себични и пасивни. Ако е тој на улица ние сме виновни... можете ли да живеете со таа вина... јас Не... немојте да ја вртите главата на страна.... погледнете го проблемот во очи и направете нешто, а може да направите многу, зарем не?

Зарем децата тоа не го заслужуваат? Бидете нивни ангели чувари направете никогаш повеќе невини деца да бидат просјаци. Да го направиме тоа заедно еднаш и засекогаш!

Единството – утопија или реалност

Мухамед Ајваз

romaversitas
north macedonia

ROMA
EDUCATION
FUND

„Кога одиме во амбуланта, лекарите велат дека ние сме неодговорни, дека треба да се грижиме за здравјето и дека треба да се купуваат лековите. Ама со кои пари да ги купиме лековите за нас и нашите деца, ...кога не сум вработен, никој дома не е вработен. Куќата не ни вреди колку лековите. Велат дека сме мрзеливи, ...но, ...не е така! Ние сакаме да работиме, но немаме каде“... беа зборовите на 45 годишниот Џеват.

Но, само Џеват ли е во ваква состојба?! Додека ние седиме тука, дотерани, образовани, успешни во своите области, колку ли наши сограѓани ја преживуваат судбината на Џеват?

Ајде ...барем на момент, ...да ги замениме улогите со овие луѓе и Сите ние да сме Џеват, одвај да врзуваме крај со крај... После најмали врнежи кровот да ни пропушта вода од сите страни. А Џеват и сличните на него, да се образовани, вработени, успешни, да си го гледаат својот живот и да се преправаат дека ние не постоиме и не сме дел од нивниот народ?!

Какво е чувството? Лошо? Да, се согласувам...тие луѓе се чувствуваат напуштени, оставени и невидливи без никаква важност. Ама ние ги гледаме и знаеме дека се тука, зарем не? А сепак, иако знаеме... ништо не се менува... Зошто?

Епа, колку пати, пред да направиме нешто заеднички се прашуваме: Што ако тие со кои ќе го направам ова ме изневерат? Што ако не успееме и сите ме обвинат мене? А што ако успееме, и некој друг ги преземе сите заслуги? Колку пати ние прво го пресметуваме нашиот личен кар или загуба пред заеднички да направиме нешто добро за заедницата?

И додека ние си поставуваме вакви егоистични прашања, дали мислите дека и Џеват истото го мачи?! Дали и тој се замара со тоа дали ќе добие слава или политички поени ?

Еве ќе ви напоменам уште неколку од нашите многу „големи дилеми“ со кои секој од нас се бори кога ќе реши да помага...

Овој има завршено само средно што може да помогне? Овој има Филозофски, ...Социјална работа. Што факултет е тоа, жити се? Другиот пак си ја купи дипломата на Приватен факултет....ништо не знае сега. Овој работел ваму, оној не го бива за ова. Оној е терсене карактер, кој ќе се расправа со него. А на оној не може баш да му се верува, сите знаеме што направи пред некој период. Само ние сме најдобри, експерти за секоја област!

Дали во нашето самобендисано наоѓање на мани на другите и себичното дејствување можеби лежи „тајната“ поради тоа што сме шампиони... во невработеност и сиромаштија, но и неприкосновени шампиони во поделби... ?!

Толку сме малку а толку сме поделени...или по политичка или по верска или по било која друга припадност, или кој од кој град е, или кој од која невладина организација е...ама веројатно имаме „големи“ богатства за делење па има толкаво нетрпение и алчност. Луѓе, абе каде води ова?! Одиме ли забрзано во правецот кој сигурно ќе не донесе до самоуништување?

Роми мои, народе мој, зарем не е веќе време за да сфатиме дека разединетоста е нашиот најголем проблем? Зарем не е време да се соединиме? Да го бараме начинот, како сите заедно, во слога и доверба да постигнуваме многу повеќе?

Да!... време е! И уште многу малку од тоа време ни остана. Луѓе! ...треба еднаш засекогаш да сфатиме дека од нас зависи дали ќе бидеме еден тим кој ќе постигнува напредок и успеси или нашите сограѓани ќе продолжат да бидат број еден, ама по сиромаштија... Од нас зависи дали ќе почнеме да си веруваме меѓусебно или нашите сограѓани и понатаму ќе немаат лекови за нивните болести. Дали ќе престанеме да стравуваме од меѓусебна конкуренција или нашите сограѓани ќе стравуваат дека кровот ќе им се сруши над глава после најмало невреме.

Драги мои, се надевам и верувам дека ја донесовте вистинската одлука. Дека во себе ќе одлучите со сите Роми да градите соработка и доверба. Тоа ќе не донесе до единството. Бидејќи во единството, таму е нашиот спас. Знам дека можеби сега, дел од вас мислат: Ех,...ова е само еден од многуте досегашни говори за заедништвото. Тешко и невозможно е да се случи такво нешто.

Се согласувам дека е тешко, дека мноооооогу е тешко...но невозможно во никој случај не е. Можеби на краток рок не може да се случи, но ако работиме искрено и упорно тешкото ќе стане и возможно но и реално.

Според мене, потребно е најпрвин младите Роми повеќе да си веруваат, а посебно подмладоците на Ромските политички партии. Мој предлог е тие да основаат заедничко тело, со кое, ќе започнат да ги решаваат локалните проблеми на заедницата во соработка со невладините организации. Бенефит би имале и подмладоците и невладините, а најважното, бенефит конечно ќе има и народот. А успешната работа, ќе ги приближи младите, идните ромски лидери.

Но, потребно е тие во ова да влезат со срце. Потребно е да разговараат директно, искрено и со контрола на своето его и емоции. За сите успеси, но и неуспеси, сите заеднички да преземат одговорност. Не барајќи виновник туку барајќи решенија. И да, да бидат чесни. Секој да добие според заслугите, а не според другарството, близината или било која припадност.

Младите ја имаат чистотата и наивноста да создадат релации кои се базирани на доверба и најважното, да веруваат во заедништвото како идеал и да се посветат на тоа...

Да. Мораме заедно. Бидејќи сме малку, а индивидуално немаме доволно сила ни ресурси. Сигурно ќе има предизвици...но да се потсетиме: Здружувањето е почеток, да се остане заедно кога ќе почнат предизвиците е напредок, а искреното и тимско работење за заедничка цел е нашиот краен и вистински успех.

Драги мои, мора да започнеме да работиме на единството, поради тоа што, Минатото не можеме да го смениме, но сегашноста и со тоа и иднината се сеуште во наши раце!

Елитизам

Сибел Бајрам

romaversitas
north macedonia

ROMA
EDUCATION
FUND

Интелектуалци, угледни академски граѓани, вработени...

е тоа што сè повеќе и повеќе младите Роми- идните Ромски надежи се запишуваат на универзитети во и надвор од државата. За секоја пофалба се и оние коишто се труделе, учеле и се здобиле со титулата магистер па и доктор на науки. Сето ова е одлично! Тргна работата, малку позабрзано од онаа успорена снимка! Добро е! Ќе нè биде, бидејќи срамота ќе е да не успееме и покрај толкуте програми за градење на нашите капацитети, за дообразување, за запишување на факултети и многу други програми и иницијативи кои се за секоја почит и пофалба. Од свое име им благодарам на сите оние кои досега вложиле во нас- младите Роми.

Но, мене ме мачи нешто! Ме мачат прашањата кои цело време ми се вртат во глава.

Дали поради добиените титули и статус во општеството, (докторат од областа правото, магистери од областа на образование, библиотекарство, доктори по интерна медицина и уште многу други) многумина забораваат од каде доаѓаат? Заборавивме ли на ветувањето дадено кон себеси, а потоа и кон своето опкружување и својот народ?

Си патиме ли ние од елитизам? Јас мислам **ДА!** Извинете ама мислам **ДА!**

Имам чувство дека ние поедуцираните се доживуваме како да сме над-обичните луѓе! Се срамиме да зборуваме ромски. Се доживуваме како да не припаѓаме на народот којшто живее во мизерни услови.

Елитизмот е сè позачестен и сè повеќе и повеќе ме вознемирува, нервира и иритира. Разбирам, убаво е што сте ситуирани, имате титули и сè со ред. Убаво е тоа! **Thumbs up!**

Но ништо не ми пречи повеќе од оние коишто забораваат од каде потекнуваат, оние кои го забораваат своето родно место, својата историја и својот народ.....

Да, точно! Брат брата не рани- ама па и не за џабе се вложувало и инвестирало во вас, нели? Ние си ги решивме нашите (егзистенционалните) животни прашања и сега баш ни е гајле за другите. Сте се прашале ли зошто се инвестира толку многу пари во наша едукација? Кој е основот на база на кој ни се даваат пари? Поради убавина... или поради тоа што мнозинството на нашиот народ живее во мизерија? Дали откако ги потрошивме парите и се едуциравме ние заборавивме заради што се инвестираше во нас? Луѓе тие пари ни се дадени, не за да си ги решиме личните судбини, туку да направиме промена кај нашиот народ!! Ние сме едуцираме за да им помогнеме на тие што живеат во мизерија!! Тоа не смееме да го заборавиме!!

Ајде малку да заборавиме на егото, и да се насочиме кон нашите сограѓани Роми кои и тоа како имаат потреба од вас, од нас, од сите заедно! Да ја подобриме состојбата кај нас Ромите. Да се потрудиме да имаме уште пообразовани генерации и да не заборавиме на дечињата кои се на улица. Да се потрудиме на секаков начин да се обединиме и да им помогнеме, да ги тргнеме од лошиот пат и да ги насочиме кон образование и да им го покажеме подобриот пат во животот. Да сфатат дека има светлина и за нив!

Да почнеме да се поддржуваме и соработуваме- има луѓе на коишто навистина им е потребна нашата помош;

Да не ги гледаме само сопствените интереси и придобивки- туку малку да се осврнеме кон колективноста и придобивките кои би произлегле подоцна; Секое вложување дава резултати....

Да се ослободиме од егото и да почнеме да правиме, преземаме конкретни нешта со кои ќе помогнеме на некој млад човек за подобра иднина и едно подобро утре.

Да не чекаме некој друг да ни помогне и да ни ги реши проблемите и да не ги обвинуваме другите за ситуацијата во којашто се наоѓаме. Да си помогнеме колку што е можно повеќе! Да не бидеме само силни патриоти кои силно и високо го веат ромското знаме, а притоа скоро и ништо не преземаат за својот народ.....

Секој си носи одлуки за себе. Меѓутоа, како што некој вложувал во вас, во нас, време е и ние на фер и искрен начин да вратиме назад. Кога секој од нас, од вас, од сите ќе почне да помага, придонесува и барем за миг- малку ќе се ослободи од егото, секако дека идните генерации, т.е. нашите помали братчиња, сестрички, пријатели и роднини ќе имаат подобра иднина, добро образование и нема да ни се иселат од државата.

Така сите ќе се чувствуваме корисно, исполнето и задоволно, а иднината на младите нема да е директно спакувана во куфер и нема толку масовно да се иселуваат, нема да живеат во мизерија и нема да се срамат од она што се.

КРАЈОТ ГО КРАСИ ДЕЛОТО!

И ЗАМИСЛЕТЕ ШТО ЌЕ СЕ СЛУЧИ АКО СЕКОЈ ОД НАС ПОРАБОТИ НА ОВА ШТО ГО ЗБОРЕВ ДО СЕГА...

Дали замислувате што се ќе се случи?

**Кликтивизам или
активизам**
Акиф Кариман

romaversitas
north macedonia

ROMA
EDUCATION
FUND

Што убаво... држиме говори во музеј на револуционерната борба... местово ептен ми прај мерак... ај се надевам за некоја година ќе говориме во ромски музеј...

Сигурно дел од присутните знаете, во 2007 година се степав со група нероми кои ме нарекоа „циган“. Се чувствував понижен, засрамен и гневен не само поради навредата, туку од самиот себе - затоа што си дозволив ученикот на генерација да се однесува насилно. Се прашував, како треба да возвратам на секој што ќе го употреби тој збор, дали треба да се тепам или да ја наведнам главата и да го прифатам тоа дека вредам помалку од другите? Во тоа време немав одговор ниту пак фејсбук профил за да го изразам својот револт и добијам лајкови и коментари за поддршка.

А Знаете ли дека во Втората Светска војна 90% од Ромите настрадале? Сигурно и знаете зошто... а сигурно и знаете дека денес не' има околу 15 милиони ширум Европа, што во услови на Романистан би ни донело десетина пратеници во Европскиот парламент. Да не беше интернетот да прочитам немаше да знам. Но што дека знам? Ми помага тоа нешто? Вам ви значи тоа нешто?

Што дека сме толку кога минатата година млад Ром од Бугарија беше брутално претепан и шутиран со цоколи во глава сред улица од страна на неонацист само затоа што кажа дека Ром или Бугарин, сите сме исти... Среќа беше снимено па благодарение на интернетот сите дадовме поддршка на Митко по социјалните мрежи. Споделувано беше видеото, лајкови фрчат на секоја страна, коментари, статуси со осуда на настанот. Дури јас „паметен“ направив слика со хаштаг „И јас сум Митко“ и повикав на симболичен протест пред амбасадата на Република Бугарија во Скопје. Самата слика доби над 200 лајкови и дури 50 пати беше споделена. Еве сите знаеме за тоа ама што дека? Направивме нешто? Да! Организиравме симболичен протест на кој и покрај стотините лајкови и споделувања бевме присутни само симболични дваесеттина активисти.

Што дека преку интернетот дознавме дека во две недели починаа двајца Роми по затворите?

Што дека знаеме дека Ромите под Кале сеуште живеат под ведро небо?

Што ни значи нам тоа што комесар за антидискриминација во Европската комисија е расист и не може да не смисли нас Ромите?

Што дека преку интернетот дознаваме дека секојдневно се укинува можноста на Ромите да бидат еднакви и интегрирани? Ние сме интелектуалци, ќе си го најдеме чарето... а останатите? Ќе чекаме да ни се случи Митко на секој од нас?

Ајде сега да ми помогнете...

Замислете кога фејсбук статусот пропратен со емоцијата „feeling angry“ поради тоа што не не' примиле во некој кафиќ го претвораме во жалба до комисијата за заштита од дискриминација, би ги имало стотици... Слично како што направија дечките кои реакциите на фејсбук за укинувањето на 19ка и 9ка ги канализираа во петиција за нивно враќање. И со поддршката на тие 1200 потписи ги вратија и сите се возите сеуште во нив нели?

Замислете кога колку што споделуваме на фејсбук дека делиме помош на загрозените, навистина сме хумани? Секоја чест на исклучоци...

Замислете, наместо да се жалиме на интернет што властите ги игнорираат нашите барања и наместо да се разочараме и пишеме статус, ние им ја блокираме архивата со стотина поединечни барања од сите засегнати? Слично како што направивме во Тетово пред 3 години, и една од улиците за кои баравме реконструкција беше средена потоа!

Замислете дека се објавила вест за честото починување на Роми во затвор, и уште истиот ден се мобилизираме илјадници Роми за да бараме точно утврдување на причините за смрта и превземање на мерки во случај на прекуметна употреба на сила!

Замислете дека имало напад од омраза врз некој Ром и наместо осудување на настанот на интернет, повторно се мобилизираме за поддршка!

Замислете дека и ние Ромите ги уживаме истите права како сите!

Замислете како заедно ја водиме нашата држава!

Не мора само да замислиме, дел од примерите што ги спомнав се реалност. Наместо фб лајкови, твитови или слики на инстаграм, некои од нас решија да превземат индивидуална одговорност и чекор да направат нешто повеќе. Можеби за некој дома- следач на настани преку фејсбук и другите социјални мрежи- тоа е недоволно или малку.

Но јас лично сметам дека една жалба, едно барање или една средба со надлежни институции е и тоа како голем чекор од пасивен следач до активен придонесувач.

Велат, мајката не го дое бебето додека тоа не почне да плаче!

Арно ама, нашето плачење се сведува на интернет плачење, плачење по дома, плачење со блиските, ама никако да се расплачеме пред институциите кои се одговорни за решавање на нашите проблеми!

Да не прочитаме на фб дека 90% од Ромите настрадале некаде... нашите прабаби и прадедовци го немале тоа што го имаме ние денес.

Да не бидеме пасивни набљудувачи! Време е да почнеме сами да ја креираме нашата иднина, иднината на нашиот народ!

И да не слушнам веќе „не се добри времињата“ , „не сме спремни“ или „не можеме“ ...

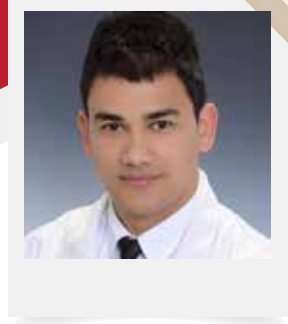
Времето е секогаш добро кога се прави правилната работа!

Чекајте да замислам како ќе изгледа тоа.....

Ваааааааа... Колку би било тоа убаво... А од кого зависи дали тоа ќе биде реалност?

Од нас!

Од жртва до борец Силхан Саитов

romaversitas
north macedonia

ROMA
EDUCATION
FUND

Пред десетина години, после една волонтерска активност во Шутка, се враќам дома ... и еве ја доаѓа мајка ми ... „абе дете што си го трошиш времето со тие глупости, имаш некој ќар од тоа... за кого работиш ? Главните си земаат пари, ништо не работат, а ти изигруваш Мајка Тереза...божем ти ќе смениш нешто“ ја гледав збунето и несигурно... можеби во право е мајка ми ?!

Како што слушнавте, мајка ми ме учеше дека не вреди да трошам труд и време за доброто на заедницата, кога платените за тоа, тоа не го направат... а во тоа уште повеќе ме охрабри и Орхан... познатиот пилаџија во моето мало кога еднаш ми рече... еее црна судбина... се мачиме за парче леб... општината ништо не прави за нас... државата не помага за Ромите... ако не си гледаш за себе нема никој да ти помогне.
Можеби во право е Орхан!?

Добро..., не завршил школо... нема добра работа... сиромашен е... можеби со право размислува така... но си реков сигурно тие другите... студентите, високо образованите, луѓето со функција сигурно размислуваат поинаку!

...и...верував во тоа се до пред неколку дена. На семинар во Охрид збориме за младите Роми и ромското прашање... и еден студент вели “што можеме ние да направиме... нема никакви услови... гледате какви луѓе не водат... што ни преостанува... или странство или ... администрација, седи си дома и земи си плата... друго чаре нема” ... и еден магистер кој што е менаџер во организација... додава... да, навистина Ромите се соочуваат со многу проблеми, многу е тешко, без висока функција ништо не може да правиме...
аааа студент, магистер, менаџер ...високо образовани, интегрирани, а така да размислуваат ?!

Ај мајки ми, ај пилаџијата Орхан нив ги разбираам ама студенти, магистри, менаџери ... е... нив не ги разбираам!

не ... не... ова не е нормално!

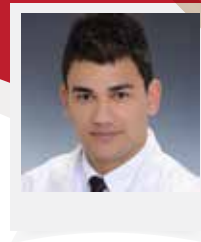
Доста беше ...доста беше... нон стоп се потпираме на изговори, јас неможам, не сум Мајка Тереза да работам без пари, немам време, ниска ми е платата, нема услови, не сум главен, немам тим, нема пари!

Доста веќе со тоа државата е крива, општината е крива, невладините се криви ...тие не прават ништо за Ромите!

Доста веќе со тоа дека другите треба да прават ова, да прават она, доста веќе од чекање да добиеме функции.... да добиеме титули, да си се сместиме во одобна фотења и после демек ќе сме ги менувале работите на подобро!

Смачено ми е да ја разбираам нашата малодушност и просечност, да го оправдуваме нашето заминување во странство, нашето криење и избегнување на одговорноста да ги менуваме работите на подобро.

Доста веќе... смачено ми е да бидеме со став на жртви кои чекаат некој да ги спаси. Пријатели, сонародници ... сопатници ... јас знам и разбираам дека нашето минато... прогоните, ропството, омаложувањата...со тек на времето не заробиле во улогата на жртви...но што да направиме, да останеме жртви ?

Ако останеме, тогаш ќе смениме ли нешто за разлика од нашите предци ?

.. ќе се случи нешто поразлично од нашето минато ?

Знам дека не е лесно... Знам дека се плашине... не веруваме... Знам дека сме истрошени... дека немаме внатрешна сила..... дека во нас внатре, постојано се слуша ехото од лекциите од детството... дека ние сме роми, просечни, скромни и сиромашни.

Но, смееме ли да се предадеме? Смееме ли да капитулираме како немоќни жртви препуштени на милоста и немилоста на другите?

Не!

Ако ја немаме силата... ќе ја собереме... ако не за себе, за нашите деца и за нашите внуци кои мора да размислуваат поинаку. Ние треба да им бидеме примерот кој тие треба да го следат!

Ако не пробаме сега... кога ќе пробаме! Ајде ... да го оставиме минатото зад нас... да ги забораваме изговорите... и храбро, мудро и упорно да се бориме за себе и за својот народ. Сега... овде... во себе да кажеме јас повеќе нема да размислувам како жртва. Доста беше!

Јас морам и можам. Јас верувам во промена, а промената ќе почне од мене.

Јас заслужувам почит, јас заслужувам убав живот и ќе се изборам за него!

Сега и тука, во овој момент... да превземеме лична одговорност за својата положба и за положбата на другите.. да го даваме својот максимум... 100% во се, 100% во сите наши улоги, ...во бидувањето татко, студент, пилација, магистер, менаџер, политичар ... во се!

... е тогаш, тогаш повеќе ќе се радуваме, ќе се исполниме со живот, со силна енергија наместо со апатија.

... И така секој ден...со срце, со страст и со љубов за својот народ... секој ден... малку по малку... милиметар по милиметар... чекор по чекор...ќе ги менуваме работите... ќе се радуваме на малите победи....и ....ќе видите, после само 2 или 5 години... колку многу убави работи ќе направиме за себе и за нашата заедница.

Ромски народе, ајде да ги замениме изговорите со борба, да даваме се од себе, да се бориме за промената која ќе се случи не за парите ... да се бориме за делата, да не славата... да ги видиме можностите, не проблемите... да станеме борци... и со нашата борба и посветеност... да зрачине... да инспирираме, да засадуваме семе за доброто на нашите деца, нашите млади, нашите сонародници!

Но ветете ми дека ќе почнеме од сега... од денес... бидејќи просечниот животен век е околу 60 или 70 години ... после тоа ... сите... и пилацијата и директорот ќе завршине на другиот свет а... нашата сиромаштија или богатство... диплома или функција... ќе бидат целосно неважни... ќе биде важно дали ќе сме биле жртви и губитници или борци кои секојднево ги менувале работите на подобро и зад себе оставале поинаква ромската историја.

Врз основа на потребите на студентите Роми во 2001 година се основа Програма за образование на Роми – Ромаверзитас како заедничка иницијатива на Фондација Отворено општество – Македонија и Програмата за поддршка на високото образование (HESP) при Институт Отворено општество – Будимпешта.

Во 2005 година Програма за образование на Роми – Ромаверзитас беше целосно финансиски поддржана од Ромскиот образовен фонд (РЕФ) од Будимпешта.

Во 2014 година Програма за образование на Роми – Ромаверзитас премина во Здружение на граѓани „РОМАВЕРЗИТАС“ на иницијатива на алумни на Програма за образование на Роми – Ромаверзитас и со целосна финансиска и останата поддршка од Ромскиот образовен фонд (РЕФ) од Будимпешта.

ВИЗИЈА

Ромаверзитас е лидерска национална граѓанска организација и заедница која ги застапува интересите на младите, средношколците, студентите и дипломираните Роми за да се унапреди нивната положба преку ефективна академска поддршка и развој на вештини, за подобро позиционирање и интеграција на Ромите во општеството.

МИСИЈА

Ромаверзитас е клучна граѓанска организација која работи на поттикнување на квалитетно образовани генерации на млади Роми, преку поддршка и развој на личните и образовните капацитети на учениците и студентите во комплетирањето на средното и високото образование, и на целосна интеграција на Ромите во општеството преку унапредување на вработливоста и развој на лидерство во Република Северна Македонија

СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ НА РОМАВЕРЗИТАС ЗА ПЕРИОДОТ 2019-2023

Стратешка цел 1. Зголемување на бројот на запишани и завршени средношколци и студенти Роми

Стратешка цел 2. Поттикнување на вработувањето и зголемување на вработливоста на младите Роми

Стратешка цел 3. Застапување на интересите на Ромаверзитас - заедницата и создавање на потенцијал за лидерство

Стратешка цел 4. Развивање на ромскиот идентитет и солидарност кај младите, средношколците, студентите и дипломираните Роми

Изготовката на оваа публикација беше овозможено со финансиска поддршка од Ромскиот образовен фонд (РЕФ) од Будимпешта, во рамките на проектот „Ромаверзитас - со поддршка за развој кон лични и колективни еднакви пристапи и можности“. Содржината во оваа публикација е одговорност на авторите и не ги одразува мислењата и ставовите на Здружението на граѓани „РОМАВЕРЗИТАС“ и на РЕФ.